

ADAPAZARI KENTİÇİ ULAŞIMDA MEVCUT TOPLU TAŞIN SİSTEMLERİ ARASINDA KOORDİNASYON EKSİKLİĞİNİN SEBEP OLDUĞU SIKINTILAR

*Arş. Grv. İsmail Hakkı DEMİR

*Arş. Grv. Hakan GÜLER

*Sakarya Üniversitesi Mühendislik Fakültesi
İnşaat Mühendisliği Bölümü
Tel: (0264) 3431602 Fax: (0264) 3431450 Esentepe / ADAPAZARI

ÖZET

Adapazarı kenti, İstanbul ve Ankara arasındaki önemli ulaştırma sistemlerinin kesiştiği bir konumdadır. Kentin doğu-batı aksında, D100 devlet karayolu, Anadolu Otoyolu (TEM) ve demiryolu bulunmaktadır. Verimli tarım arazilerine sahip olan Adapazarı, aynı zamanda hızla sanayileşen bir kent konumundadır. Gelişmeyle beraber kent merkezinde ulaştırma ile ilgili önemli sorunlar yaşanmaktadır. Merkezdeki trafiğin her geçen yıl biraz daha artması ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Şehir içinde toplu taşıma belediye otobüsleri (ve midibüsleri), minibüsler ve dolmuş taksiler gerçekleştirmektedir. Merkezde Adapazarı Belediyesi, kent merkezi çevresinde Serdivan ve Erenler beldeleri bulunmaktadır. Belediyelere ait toplu taşın araçları ve özel toplu taşın araçları, ulaşım hizmetlerini gerçekleştirirken birbirlerinden bağımsız olarak hareket etmektedirler. Hat planlanması, zaman çizelgesi, durak yerleri vb. konularda bir uyum sağlanamadığından mevcut olanaklardan yeterince yararlanılamamaktadır.

1. AMAÇ

Gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından biri ulaşımın. Göçlerle, hızla artan nüfusla ve sosyo-ekonomik değişikliklerle kentlerin büyümesi sorunun boyutunu genişletmektedir. Ekonomik zorluklardan dolayı insanların çoğu toplu taşın araçlarını kullanırlar. Toplu taşın sistemlerinin ve araç sayılarının yetersizliği, bu önemli hizmet sektöründe ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Toplu taşın araçlarını etkin bir şekilde kullanamayan kentler de ciddi ulaştırma problemleriyle karşılaşılırlar ve problemlerini kolaylıkla çözemezler. Bu çalışmada Adapazarı kentindeki mevcut toplu taşın sistemlerinin

hat, zaman çizelgeleri ve durak yerleri incelenmiştir. Merkez ve çevre bölgelerin nüfusu, özel araç sahipliği tespit edilerek çözüm önerileri sunulmuştur.

2. ADAPAZARI KENTİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Adapazarı kenti, doğu-batı aksında İstanbul-Ankara gibi önemli şehirleri birbirine bağlayan ulaştırma sistemleri arasındadır. Kentin kuzeyinden D100 devlet karayolu, Anadolu otoyolu (TEM) ve demiryolu geçmektedir (Şekil 1). Kenti İstanbul'a bağlayan demiryolu hattı kent merkezine kadar girmektedir. Ekim 1990'da otoyolun hizmete açılmasından sonra, Adapazarı kentindeki büyüme daha da artmıştır. Ankara ve İstanbul gibi önemli kent merkezlerine ulaşımın kolay olması, Adapazarı'nda sosyal aktiviteleri arttırmıştır. Verimli tarım arazilerine sahip olan kent, aktif tarımcılık yanında sanayileşme sürecine de girmiştir. Son yıllarda kent çevresinde önemli sanayi tesisleri kurulmuştur.

1992 yılında Sakarya Üniversitesinin kurulması ile birlikte kent merkezindeki gelişim daha da artmıştır. Çeşitli meslek yüksekokullarının ve fakültelerin açılması, I. öğretim yanında, II. öğretime de geçilmesi bir anda öğrenci trafiğini artırmıştır (Tablo 3).

Sakarya ilinde merkez ilçeye bağlı 9 belde (Tablo 1), çevre ilçelere bağlı 29 belde (Tablo 2) olmak üzere toplam 38 belde mevcuttur. Tüm bu beldeler Adapazarı kent merkezine toplu taşın araçlarıyla taşımacılık yapmaktadırlar. Sakarya Üniversitesine bağlı çeşitli meslek yüksek okullarının çevre ilçelerde açılmasından sonra bu bölgelerdeki sosyal aktivitelerde artışlar olmuştur.

Adapazarı kent merkezinin nüfusu son yıllarda oldukça fazla artmıştır. Artan nüfusla birlikte araç sayısı da artmıştır (Tablo 5 ve 6). 1990 yılı nüfus sayımlarında kent merkezinin nüfusu 171,225 gözükmektedir. Sağlık ocaklarından yaptığımız araştırmalarda kent merkezinin nüfusunun 372,976 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu nüfusa üniversite öğrencilerini ve sayılamayanlar da ilave edilirse nüfus 400,000'e yaklaşmaktadır.

Adapazarı kent merkezinde, 20-64 yaş grubu yani aktif olarak çalışan kesimin nüfusun %58'ni oluşturduğu görülmüştür. Özellikle sabah ve akşam saatlerinde kent merkezinde ve merkezden çevre bölgelere doğru yoğun bir araç trafiği yaşanmaktadır.

3. ADAPAZARI KENT MERKEZİNDE MEVCUT TOPLU TAŞIN

ARAÇLARI

Adapazarı kent içi toplu taşın faaliyeti; taksi dolmuşlar, minibüsler, belediye otobüsleri ve özel amaçlı toplu taşın araçları ile gerçekleştirilmektedir. Bu araçların ana durakları kent merkezinde yoğunlaşmıştır (Şekil 2). Toplu taşın güzergahları genel olarak, kuzey-güney ve doğu-batı yönlerinde olup kent merkezinde toplanmaktadır (Şekil 3).

3.1. TAKSİ DOLMUŞLAR

Taksi dolmuşlar şehir trafiğini bir uçtan bir uca kat etmektedirler. Şehrin doğu-batı ve kuzey-güney aksında toplam 5 ayrı hatta ulaşımı gerçekleştirmektedirler. Kapasitesi 4 kişi olan bu araçlar, 5 hatta 6 kişiye kadar yolcu almaktadırlar. Konfor ve emniyetin olmadığı bu araçlar önemli trafik sorunlarına sebep olmaktadır. Durak yerleri belirsiz olduğundan gelişigüzel yolcu indirme-bindirme yapmaktadırlar. İş merkezleri ile kent merkezi arasında önemli bir role sahip olan taksi dolmuşların zaman çizelgeleri yoktur. Özellikle sabah, öğlen ve akşam mesai saatlerinde talebe cevap veremez duruma gelmektedirler. Yolcu taşıma kapasitesi az, sayıları fazla ancak talebe cevap veremeyen bu araçlar kent merkezindeki trafiği de arttırmaktadırlar.

3.2. MINİBÜSLER

Minibüsler kent merkezinde 4 ayrı yerde depolanmakta ve toplam 19 hatta yolcu taşımacılığı yapmaktadırlar. Turların başlangıç-bitiş noktalarının kent merkezi olması önemli trafik sorunlarına sebep olmaktadır. Genellikle belediye otobüs duraklarını kullanan minibüsler de gelişigüzel yerlerde indirme-bindirme yapmaktadırlar. Kent içi ulaşımında önemli bir role sahip olan minibüslerin zaman çizelgeleri yoktur. Özellikle akşam geç saatlerde bazı hatlarda sayılarının az olması, bazılarında ise hiç olmamaları yolcuları mağdur durumda bırakmaktadır. Minibüs hatlarının kentin belli yollarında birleşmesinden dolayı, aşırı derecede bir trafik yoğunluğuna sebep olmaktadır.

3.3. BELEDİYE OTOBÜSLERİ

Adapazarı kent içi ulaşımında özellikle Merkez, Erenler ve Serdivan belediyeleri etkin olarak çalışmaktadırlar.

Adapazarı belediyesi, kendine ait araçlar ve halk otobüsleri ile kent içi ve çevre yerleşim bölgeleri arasındaki ulaşımı gerçekleştirmektedir. Halk otobüsleri 17 hatta merkez ile çevre bölgeler arasında çalışmaktadır. Halk otobüslerinin başlangıç ve son duraklarının kentin yoğun caddeleri üzerinde olmasından dolayı belli saatlerde önemli trafik problemlerine sebep olmaktadır. Adapazarı belediyesine ait toplu taşın araçları çoğunlukla midibüs şeklindedir. Toplam 14 hatta kent içi ulaşımı gerçekleştiren Adapazarı belediyesi araçlarının zaman çizelgeleri olmasına karşın sağlıklı bir uygulamaya yapılamamaktadır.

Erenler belediyesi 18 adet midibüs ve 1 adet otobüs ile özellikle kent içi ulaşımında hizmet vermektedir. Toplam 7 hatta çalışan belediye araçlarına olan talep çok fazladır. Zaman çizelgeleri olmayan araçlar doldukça hareket etmektedirler.

Serdivan belediyesi ulaşım hizmetlerini özel bir şirkete devretmiş durumdadır. Firma kent merkezi ve çevre yerleşim bölgeleri arasındaki ulaşımı gerçekleştirmektedir. Firmaya ait 13 adet midibüs ve 7 adet otobüs, toplam 11 hatta çalışmaktadır. Araçların zaman çizelgesi olmasına karşın talebe göre çalışmalarını zaman zaman sıkıntılara sebep olmaktadır. Ayrıca Serdivan belediyesinin kontrol mekanizmasının yetersizliği sıkıntıları arttırmaktadır.

3.4. DİĞER TOPLU TAŞIN ARAÇLARI

Anadolu otoyolunun (TEM) faaliyete geçmesinden sonra İstanbul-Adapazarı arasındaki ulaşım kolaylaşmıştır. Halen 3 büyük firma bu iki şehir arasında çok sık aralıklarla seferler düzenlemektedirler. Firmaların kent merkezinin işlek bölgelerinde şubeleri bulunmaktadır. Bu şubelerle otogar arasında çalışan çok sayıda servis aracı bulunmaktadır.

Kent merkezinde okul sayısının fazla olmasından dolayı öğretim dönemlerinde öğrenci trafiği de çok fazla olmaktadır. Resmi ve özel nitelikte pek çok öğrenci servis aracı bulunmaktadır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

-Kent içi ve evre bölgeler arasındaki ulaşımı gerçekleştiren araçlar arasında bir koordinasyon sağlanmalıdır. Bu koordinasyonun temeli, Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi'nin kurulmasıyla güçlenir.

-Tüm araçlara ait durakların geometrik dizaynı yapılarak trafiğin rahatlatılması sağlanmalıdır.

-Toplu taşın araçlarının, kentin yoğun kesimlerinde aşırı derecede depolanmalarının önlenmesi sağlanmalıdır.

-Őehirler arası terminal, konut bölgesinden çıkarılarak D100 devlet karayolu ve Anadolu otoyolu (TEM) arasında bir bölgeye kurulmalıdır.

-Kent merkezine kadar giren raylı sistemin hemzemin geçitlerinin geometrik dizaynı modernleştirilmelidir.

-Yerleşime açılan bölgeler, ulaşım sistemleri projeleriyle ele alınmalıdır.

-Kent merkezindeki taşıt trafiğini azaltacak alternatif yollar zmlenmelidir.

-Toplu taşın sistemleri özendirilerek, özel taşıt trafiği azaltılmalıdır.

-Coğrafi yapı olarak bisiklet sürmeye elverişli olan Adapazarı kentinde bisiklet yolları yapılmalı, insanların kent içi ulaşım aktivitelerinde bisikleti kullanmaları teşvik edilmelidir.

-Kent içi toplu taşında hafif raylı sistem etütleri yapılmalıdır.

-Kavşaklardaki trafik akışının düzenlenmesi için mevcut sinyalizasyon sistemi geliştirilmelidir.

-Kent merkezinde kapalı ve açık otopark alanları arttırılmalıdır.

Tablo 1. Adapazarı kent merkezi belediyeleri.

Merkez İlçeye Ait Belediyeler	
1)	Adapazarı Belediyesi
2)	Arifiye Belediyesi
3)	Erenler Belediyesi
4)	Serdivan Belediyesi
5)	Çaybaşı-Yeniköy Belediyesi
6)	Yazlık Belediyesi
7)	Hanlı Belediyesi
8)	Güneşler Belediyesi
9)	Nehirkent Belediyesi

Tablo 2. Sakarya ili ilçeleri ve bunlara bağlı beldeler.

İlçeler ve Beldeleri					
Akyazı	Ferizli	Geyve	Taraklı	Pamukova	Hendek
Akyazı	Ferizli	Geyve	Taraklı	Pamukova	Hendek
Altındere	Gölkent	Alifuatpaşa			Yeşilyurt
Kuzuluk	Sinanoğlu				Çamlıca
Dokurcun					
Güçücek					
İlçeler ve Beldeleri					
Karapürçek	Karasu	Kocaali	Sapanca	Söğütlü	Kaynarca
Karapürçek	Karasu	Kocaali	Sapanca	Söğütlü	Kaynarca
	Darıçayırı	Ortaköy	Kurtköy		
	Limandere		Kırkpınar		
	Kurudere				
	Yuvahdere				

Tablo 3. Sakarya Üniversitesi 1996-1997 ve 1997-1998 öğretim yıllarına ait öğrenci mevcutları.

	1996-1997 Öğrenci Mevcudu	1997-1998 Öğrenci Mevcudu
Merkez	8,012	11,364
Çevre İlçeler	2,020	3,997
Toplam	10,032	15,361

Tablo 4. Adapazarı kent merkezinin yaş gruplarına göre nüfus dağılımı.

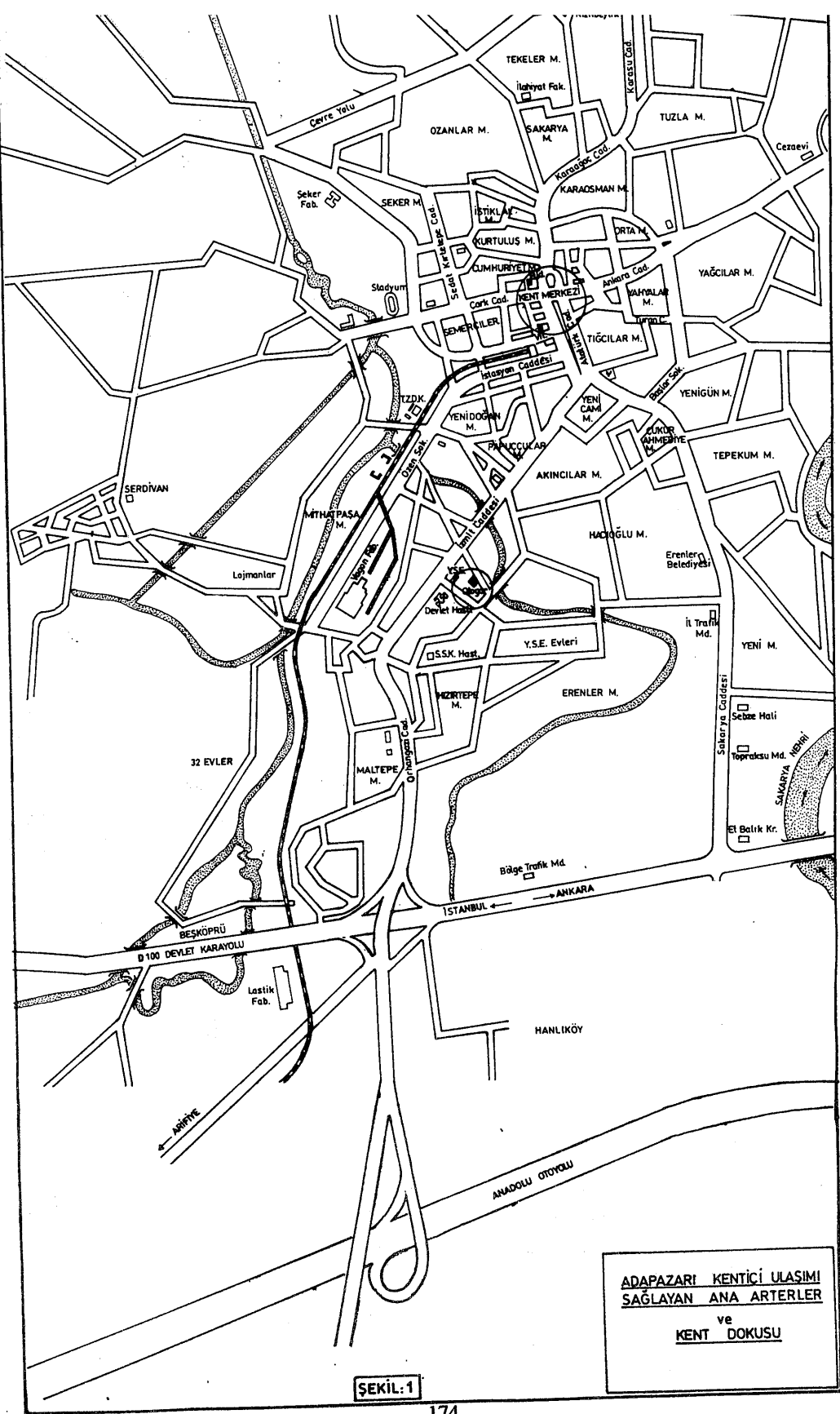
Yaş Grupları	Nüfus
0-6	45,765
7-14	54,295
15-19	39,913
20-64	214,863
65-84	18,140
Toplam	372,976

Tablo 5. Sakarya iline ait motorlu araçların sayıları. (Ağustos 1997)

Motorsiklet	Resmi	40		Resmi	92		Resmi	343
	Hususi	5,764	Jeep	Hususi	75	Minibüs	Hususi	1,670
	Ticari	13		Ticari	11		Ticari	1,004
	Toplam	5,817		Toplam	178		Toplam	3,017
Otobüs	Resmi	276		Resmi	343		Resmi	495
	Hususi	26	Kamyonet	Hususi	6,343	Kamyon	Hususi	2,001
	Ticari	1,220		Ticari	994		Ticari	5,313
	Toplam	1,522		Toplam	7,680		Toplam	7,809
Otomobil	Resmi	325		Resmi		Resmi	3
	Hususi	36,098	Diğer	Hususi	13	Traktör	Hususi	21,603
	Ticari (Taksi)	938		Ticari		Ticari
	Ticari (Dolmuş)	20		Toplam	13		Toplam	21,606
	Toplam	37,381	Motorlu Araç Toplamı		85,023			

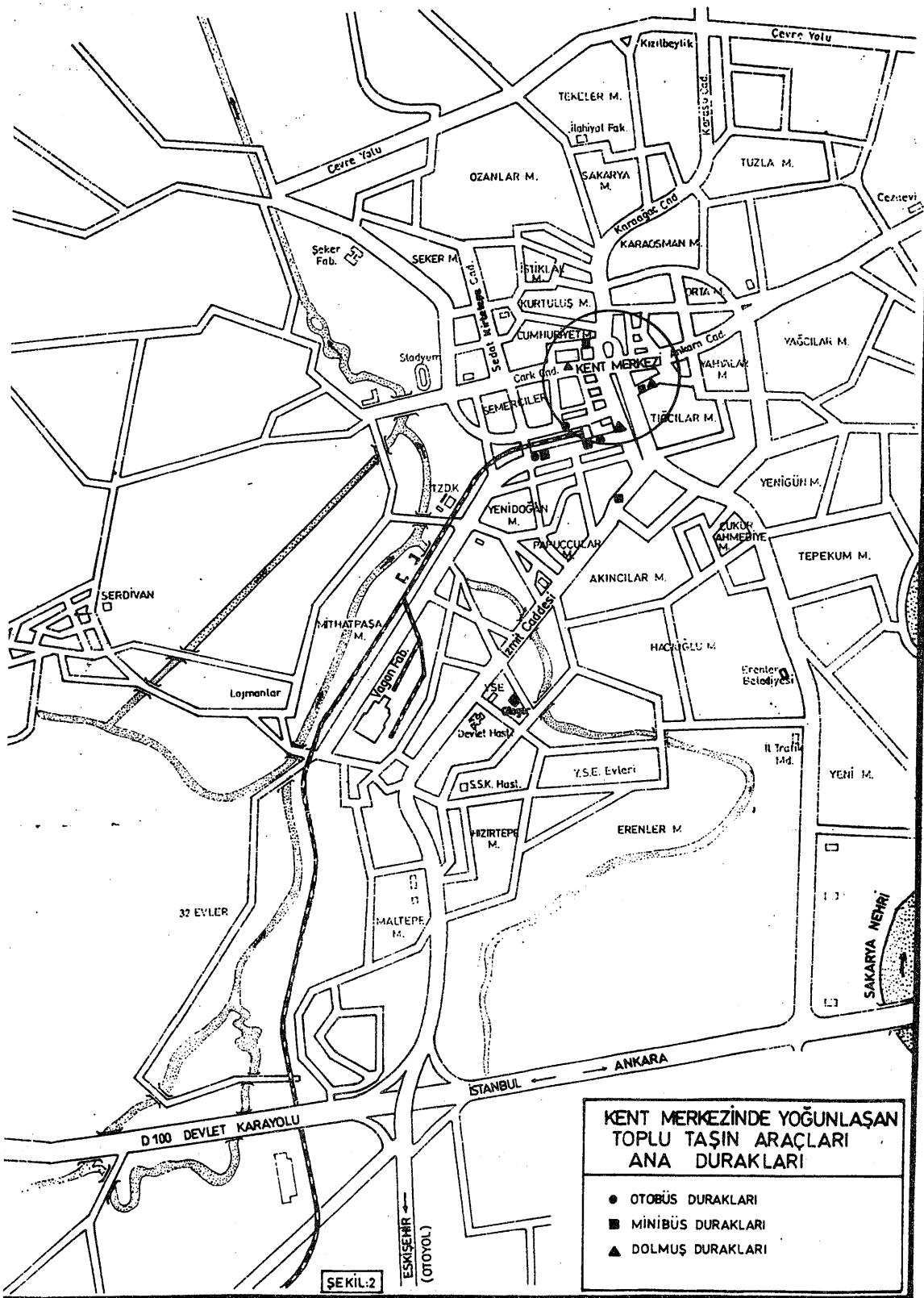
Tablo 6. Adapazarı kent merkezine ait motorlu araçların sayıları. (Ekim 1997)

Motorsiklet	Resmi	32		Resmi	90		Resmi	328
	Hususi	4872	Jeep	Hususi	50	Minibüs	Hususi	1,083
	Ticari	20		Ticari	11		Ticari	760
	Toplam	4,924		Toplam	151		Toplam	2,171
Otobüs	Resmi	253		Resmi	332		Resmi	466
	Hususi	12	Kamyonet	Hususi	5,415	Kamyon	Hususi	1,580
	Ticari	860		Ticari	955		Ticari	4,389
	Toplam	1,125		Toplam	6,702		Toplam	6,435
Otomobil	Resmi	294		Resmi		Resmi
	Hususi	30,715	Diğer	Hususi	Traktör	Hususi
	Ticari (Taksi)	683		Ticari		Ticari
	Ticari (Dolmuş)	20		Toplam		Toplam	18,281
	Toplam	31,712	Motorlu Araç Toplamı		71,501			

**ADAPAZARI KENTİÇİ ULASIMI
SAĞLAYAN ANA ARTERLER
ve
KENT DOKUSU**

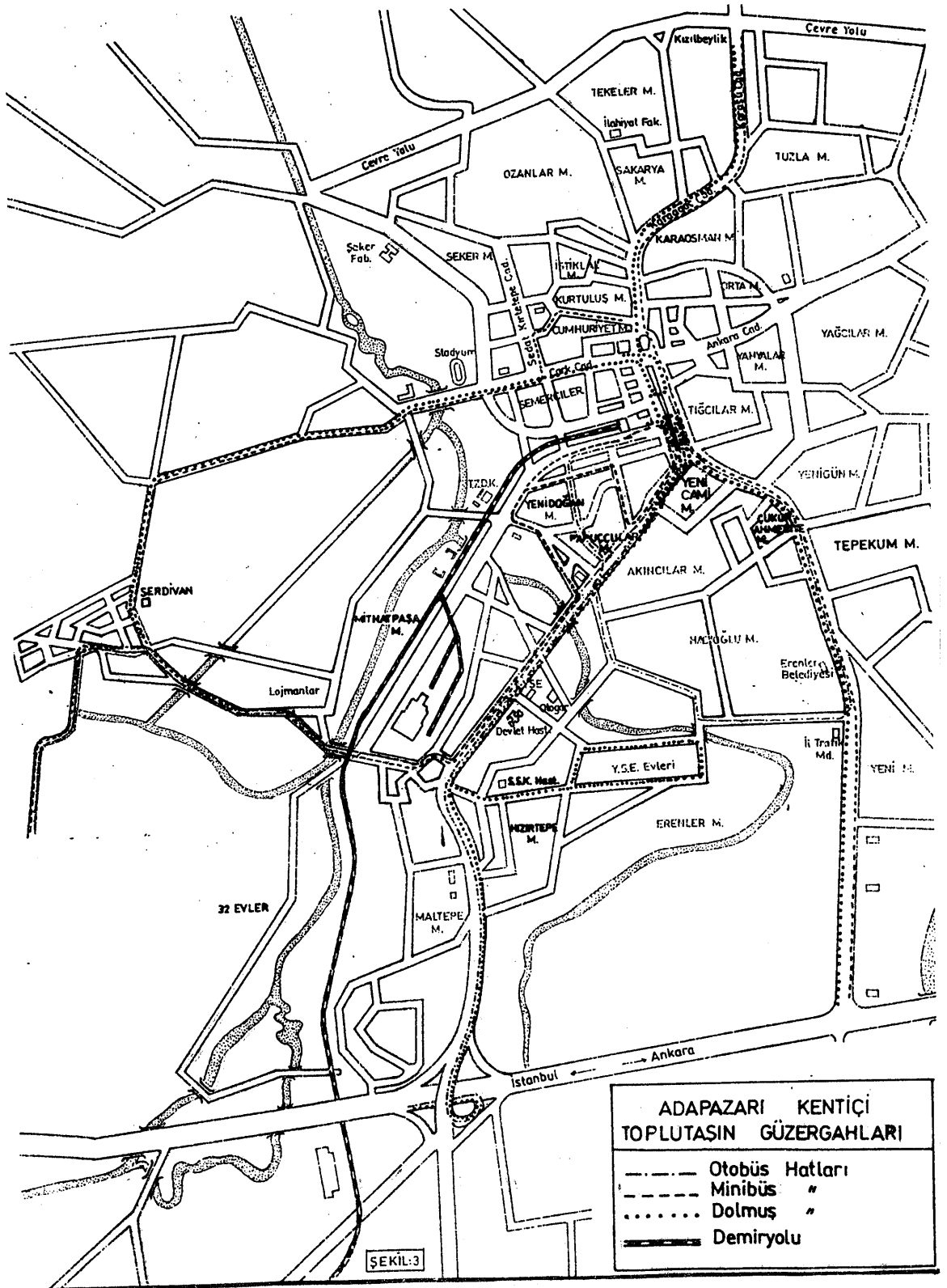
ŞEKİL: 1

**KENT MERKEZİNDE YOĞUNLAŞAN
TOPLU TAŞIN ARAÇLARI
ANA DURAKLARI**

- OTOBÜS DURAKLARI
- MINİBÜS DURAKLARI
- ▲ DOLMUŞ DURAKLARI

ŞEKİL:2

ADAPAZARI KENTİÇİ TOPLU TAŞIM GÜZERGAHLARI	
---	Otobüs Hatları
.....	Minibüs "
.....	Dolmuş "
—————	Demiryolu

SEKİL:3

KAYNAKLAR

1. Ulaştırma ve Haberleşme istatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü.
2. Motorlu araçlara ait istatistikler, Trafik Tescil ve Denetleme Şube Müdürlüğü, Adapazarı, 1997.
3. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 3. Ulaştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, Maya Basın Yayın, İstanbul, Mayıs 1995.
4. T.C. Adapazarı Belediyesi ARGE Müdürlüğü, Şehir İçi Trafik ve Toplu Taşıma Önerileri, 1996-1997.
5. Evren, G., İstanbul Büyük Şehir Ulaştırması İçin Bir Yönetim Ve Organizasyon Etüdü, İstanbul, Aralık 1988.
6. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama Bölümü Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İzmir II. Ulaşım Sempozyumu, İzmir-Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, Mart 1987.

